

IMPLEMENTATIE VAN HET EXPERTISECENTRUM OP HET GEBIED VAN PARTICIPATIE: OPERATIONEEL PROGRAMMA 2013

Belangrijkste strategische doelstellingen

De werkmethode die de RvB van 8 februari 2013 goedkeurde, bestaat uit 5 stappen:

- Stap 1: Documentatie en benchlearning;
- Stap 2: Analyse van de wetten en praktijken op het gebied van participatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest;
- Stap 3: Onderzoek naar de tevredenheid van burgers en gebruikers over hun participatie in stedelijke projecten;
Onderzoek of de participatieve praktijken (en de feedback van de burgers) eveneens kunnen dienen om de kennis van het gebied te verbeteren ('territoriale inlichtingen');
- Stap 4: Uitbouw van een 'referentiekader';
- Stap 5: Publicatie van een cahier van het ATO.

Het huidige operationele programma is gericht op de uitvoering van stappen 1, 2, 3 en 4, met de volgende operationele doelstellingen:

- Voor stap 1: Vereiste informatie vergaren en bijwerken om de informerende en adviserende opdracht te kunnen vervullen;
Een leerinitiatief voor goede praktijken op het gebied van participatie opzetten;
- Voor stap 2: Een volledig overzicht bieden van de methoden die worden gebruikt in het Brussels Gewest in grootschalige gewestelijke projecten en een referentiekader bieden door het type participatieve activiteiten en de actieterreinen te beschrijven;
- Voor stap 3: Een overzicht maken van de burgerparticipatiepraktijken in het kader van de ruimtelijke ordening in het Brussels Gewest op alle stedelijke niveaus;
Nieuwe participatieve processen voorstellen in het kader van grote stedelijke projecten;
- Voor stap 4: Een referentiekader voorstellen;
Een stuurgroep oprichten die bij elke strategische fase van de uitvoering van het plan samenkomt.

Operationele methode

De belangrijkste vraag van de opdracht is: ‘Welke concrete antwoorden kunnen wij bieden op de vragen en verzoeken van actoren op het terrein door een expertisecentrum op het gebied van participatie op te richten?’

De doelstellingen kunnen makkelijker bereikt worden als de betrokken partijen al vanaf het begin sterk bij het oprichtingsproces van het centrum betrokken zijn.

Dit operationele programma houdt rekening met de standpunten van de actoren (vragen en verzoeken) om een ‘referentiekader’ te ontwerpen (afbakenen van evaluatiecriteria en goede participatiemethoden) en in de praktijk te brengen (realisatie van het centrum). De uitvoering van dit operationele programma maakt het dus mogelijk om in verschillende fasen de doelstellingen van het werkprogramma dat is goedgekeurd door de RvB te bereiken.

Project voor de gezamenlijke ontwikkeling van het centrum

Dit is een project voor de gezamenlijke ontwikkeling en realisatie van het competentiecentrum, waarmee het referentiekader geleidelijk kan worden uitgebouwd en stap voor stap naar de uitvoeringsfase kan worden gewerkt.

Zo is het agentschap betrokken in een partnerinitiatief om de volgende punten gezamenlijk te realiseren:

- informatieverzameling (onderdeel van stap 1, 2 et 3);
- identificatie van belangrijke actoren;
- interviews van publieke actoren over hun ervaringen op het gebied van participatie en hun verwachtingen ten aanzien van het competentiecentrum;
- de voorbereiding van werkateliers met de betrokken publieke actoren met het oog op:
 - o de definitie van de uitdagingen op het vlak van participatie die het centrum in de eerste plaats moet aanpakken;
 - o de definitie van de concrete diensten die zij van het centrum verwachten;
 - o de versterking van de relaties tussen de betrokken actoren.

Er zal een specifieke naam worden gevonden voor het project om de partners te mobiliseren naar een gemeenschappelijke doelstelling (namelijk het bestaan van het centrum).

Verloop van het programma

Het operationele programma bestaat uit drie fasen:

1. BESCHRIJVENDE ANALYSE EN START VAN DE PARTNERWERKING

Dit betreft de combinatie van verschillende werkzaamheden om documentatie te verzamelen en te analyseren, met de identificatie van de meest geschikte actoren, op het niveau van de gemeenten, het gewest, de federale staat en het internationale vlak.

Beschrijvende analyse

De verschillende categorieën van participatieprocessen zullen worden bestudeerd (van informatiesessies tot directe democratie).

Deze fase sluit dus aan op de doelstellingen van stap 1 en 2 van het werkprogramma en gedeeltelijk op de doelstellingen van stap 3.

Inventaris en analyse van de regels en praktijken

- **Opzetten van een bibliografische inventaris die regelmatig wordt bijgewerkt en online beschikbaar is** van de referentiewerken op het gebied van participatie in Brussel, Wallonië en Vlaanderen, evenals in het buitenland. Deze inventaris is een werkinstrument voor de cyclus van studiedagen en een basis voor de invoering van innovatieve processen.
- **Stand van zaken:** Op een tijdslijn de evolutie van het ruimtelijkeordenings- en stadsplanningsbeleid in het Brussels Gewest uitzetten, vanuit de invalshoek van de burgerparticipatie: op welke manier zijn de burgerparticipatieprocessen geleidelijk geïntegreerd in het ruimtelijkeordenings- en stadsplanningsbeleid?

Er worden vier 'leeswijzers' gebruikt om te antwoorden op deze vraag:

- o kennis van institutionele actoren en actoren op het terrein die aan de wieg stonden van deze voorzieningen;
- o aandacht voor de waarden (eisen) die de stedelijke actoren willen uitdragen om participatievoorzieningen te creëren;
- o inzicht in de wetten en reglementen (in Brussel, Vlaanderen, Wallonië, België, Europa en de wereld) waarin de voorzieningen passen;
- o naar voren brengen van participatieve voorzieningen, hun evolutie, hun succes in de Brusselse context van bestuur en strategische en operationele planning (functionele en institutionele uitwerking).

De resultaten van deze documentatie zullen in eerste instantie worden gepresenteerd in de vorm van een 'grafisch schema'. Dat zal van pas komen tijdens de cyclus van studiedagen en daarna online worden gepubliceerd in de vorm van een 'interactieve kaart' die tijdens de opdracht verder zal worden aangevuld.

Lijst van de belangrijkste actoren op het gebied van participatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest

Er wordt gekeken naar vier categorieën van actoren:

- vertegenwoordigers van gewest- en gemeenteadministraties;
- studie bureaus die zijn gespecialiseerd in burgeracties en Brusselse verenigingen;
- politieke actoren;
- academici.

Partnerwerking

Individuele ontmoetingen

Op basis van de lijst van actoren wordt een reeks individuele ontmoetingen gepland. Deze ontmoetingen zijn bedoeld om de verschillende ervaringen op het terrein te leren kennen en te analyseren en om de verwachtingen van de actoren over de oprichting van een participatiecentrum te evalueren. Daartoe zal het ATO een reeks vragen over 8 thema's stellen:

I. Algemene thema's

1. **Voordelen en eventuele problemen bij participatie in stedelijke projecten:** *Wat zijn in uw activiteitssector de voordelen van participatie? Wat zijn de eventuele moeilijkheden?*
2. **De definitie van participatie en doelstellingen ervan:** De definitie van participatie en de doelstellingen daarvan is een belangrijke fase in het hele participatieproces. Maar het is moeilijk om ze van tevoren te definiëren. De volgende vragen kunnen worden gesteld in dit gedeelte: *Heeft u in het kader van uw ervaring participatie en de doelstellingen van participatie gedefinieerd? Zo ja, hoe? Hoe classificeert u participatie? (informatie, consultatie, overleg, coproductie, medebeheer ...) Zo nee, waarom niet?*
3. **De definitie van het voorwerp van de participatie:** De definitie van het voorwerp van de participatie maakt het mogelijk om de onderwerpen waarin de doelgroep wordt gevraagd te participeren af te bakenen. *Wat is het voorwerp van de participatie in uw sector? Hoe is dat gedefinieerd?*

II. Specifieke thema's

1. **De relatie van de actoren in het participatieve proces:** In dit gedeelte wordt de actoren gevraagd naar de relatie tussen de belanghebbende partijen in het participatief proces: *In uw activiteitssector en/of naar uw ervaring, wie zijn de actoren die deelnemen aan het participatieve proces (burgers, privésector, overheidssector, verenigingen ...)? Wordt de rol van al deze partijen begeleid? Zo ja, hoe wordt die begeleiding georganiseerd? Zo nee, waarom niet?*
2. **Werkmethoden:** Er kunnen verschillende werkmethoden worden gebruikt in een participatief proces. Hier wordt getracht om de reactie van de actoren op de gebruikte methoden te evalueren en na te gaan op welke manier de algemene doelstellingen van het project worden beschouwd door de doelgroep en om de individuele belangen te overstijgen: *Hoe laat u de hele doelgroep participeren die geïnteresseerd is in het onderwerp en/of het project? Zijn de participatieve methoden die worden gebruikt in uw activiteitssector (forum, stadswandelingen ...) relevant voor u? Of geeft u de voorkeur aan andere participatievormen? Zo ja, waarom? Op welk moment worden de burgers opgeroepen om te participeren? Wat zijn de resultaten van uw participatieproces?*
3. **Informatie:** Informatie speelt een essentiële rol in het hele participatieproces. Het is niet altijd een makkelijk bereikbare doelstelling om informatie te garanderen aan de doelgroep op een eenvoudige en directe manier. In dit gedeelte worden de actoren uitgenodigd om zich uit te spreken over de kwaliteit van de ontvangen informatie (naleven van afgesproken termijnen,

toegang tot informatie, (online) communicatiemiddelen, de gebruikte woordenschat ...

4. **De keuze van de doelgroep:** *Voorziet u een methode voor de selectie van de doelgroep die wordt opgeroepen om te participeren? Zo ja, op welke manier wordt die doelgroep geselecteerd? (sociaaleconomische factoren, loting, overig)*
5. **Feedback op de mening van de doelgroep:** In dit gedeelte zijn de vragen erop gericht om na te gaan of de verwachtingen van de doelgroep gerespecteerd zijn en of in het proces een methode was opgenomen om de deelnemers te communiceren wat er met hun suggesties was gebeurd: *Was de feedback op de ingezamelde standpunten tijdens het participatieve proces gegarandeerd? Zo ja, hoe? Zo nee, waarom niet?*

Het resultaat van deze ontmoetingen zal met name dienen als basis van de programmering van de studiedagen.

Studiedagen

Doelstellingen van de studiedagen

1. De actoren de mogelijkheid bieden om van gedachten te wisselen over de toekomstige uitdagingen van participatie in het Brussels Gewest vanuit hun verschillende ervaringen;
2. De nodige contacten leggen met de mensen die de kern van de participatie-experts in het expertisecentrum vormen;
3. Nagaan welke diensten het centrum kan bieden aan de Brusselse actoren.

Doelgroepen

- Vertegenwoordigers van gewest- en gemeenteadministraties;
- Studiebureaus die zijn gespecialiseerd in burgerwerking en Brusselse verenigingen;
- Politieke actoren;
- Academici.

Thema's van de studiedagen

Zoals aangegeven zal het agentschap een reeks thema's voorstellen op basis van de geuite verzoeken van de actoren. Die thema's worden met name aangesneden vanuit de volgende criteria:

- goed bestuur;
- goed administratief beheer;
- goed participatief beheer;
- initiatiefrecht van civiele actoren.

Organisatie van studiedagen

De studiedagen worden georganiseerd in september en oktober 2013. Ze worden afgesloten met een plenaire slotzitting.

De studiedagen zijn informatief, bieding vorming en zijn een uitwisselingsplek, zodat de geformuleerde aanbevelingen voor het opzetten van een expertisecentrum zo operationeel mogelijk zijn.

De resultaten van de onderzoeken en ontmoetingen met de Brusselse actoren worden opgenomen in een Cahier van het ATO.

2. VORMING VAN EEN REFERENTIEKADER

Het 'referentiekader' wordt gedefinieerd door een reeks 'referentiecriteriën'. Daarmee kunnen de essentiële aspecten worden geëvalueerd om ervoor te zorgen dat de participatieve processen een succes zijn (kwaliteitsvol initiatief). Ze resulteren uit de analyse van de regels en praktijken, evenals uit individuele ontmoetingen.

Om de cyclus van studiedagen tot een goed einde te brengen en de uitwisseling van ervaringen en goede praktijken te bevorderen zal het agentschap aan de deelnemers een concept van een referentiekader voorstellen. Dat zal de basis vormen voor het definiëren van specifieke en contextuele indicatoren.

Na de conclusies van de studiedagen worden de 'referentiecriteriën' opgenomen in het 'referentiekader', waardoor de evolutie (vooruitgang) op het gebied van participatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest kan worden gevolgd en het beleid van het competentiecentrum gestuurd kan worden. Het zal worden gepresenteerd aan de RvB voordat het in werking treedt.

Deze fase beantwoordt aan de doelstellingen van stap 4 van het werkprogramma.

3. REALISATIE VAN HET EXPERTISECENTRUM

Het centrum is bedoeld om diensten aan te bieden aan de betrokken actoren, die gebaseerd zijn op een reeks concrete en toegankelijke instrumenten. Dit betreft de volgende zaken:

- precies definiëren (vooral tijdens fase 1 en 2) welke diensten de actoren verwachten om de participatie in het Brussels Gewest te bevorderen, met name in het kader van grote stedelijke projecten (specifiek aspect van het centrum);
- in samenwerking met de betrokken actoren nieuwe diensten creëren en ontwikkelen om de participatie te verbeteren en om nieuwe voorzieningen en/of innovatieve participatie-instrumenten uit te werken (voor 2014).

Concreet kan de operationalisering van het centrum zijn gebaseerd op de volgende diensten en instrumenten:

Diensten	Instrumenten
Netwerking	- Bepaling van de kern van actoren die in fase 1 zijn geïdentificeerd (lancering van de dynamiek met de actoren); - Organisatie van regelmatige ontmoetingen tussen deze actoren; - Opbouw van een publieke inventaris van actoren (Belgisch, internationaal ...).
Informatie	Oprichting van een documentatieplatform voor de snelle en duidelijke verspreiding van informatie op het gebied van participatie (reglementaire procedures, methoden, bibliografische inventaris en inventaris van actoren ...).
Opleiding	- Opbouw van algemene methodologische fiches die toegankelijk zijn voor het publiek; - Organisatie van studiedagen voor de vorming van 'participatie-experts' die actief zijn op het terrein, binnen hun bureaus/instituten (doelgroep: architecten, stedenbouwkundigen, vastgoedagenten, ambtenaren ...).
Kennis	- Gerichte studies uitvoeren naar thema's die worden aangegeven door alle actoren; - Een kennisnetwerk van de verschillende participatieprocessen opzetten; - Een bibliografische en illustratieve inventaris (monitoring) opzetten die regelmatig wordt bijgewerkt (voor de zichtbaarheid van de processen).
Burgerwerking / Opzetten en volgen	- Participatieprocessen organiseren in de grote projecten die het ATO begeleidt; - Een doelgerichte expertise bieden in het kader van specifieke projecten; - De evolutie van participatieve praktijken volgen en innovatieve processen opzetten op Belgisch en internationaal niveau; - Een geobjectiverde en gestandaardiseerde evaluatiemethode van participatieve praktijken opzetten.
Promotie van de beste participatieprojecten in de operationele stadsplanning	- Een openbare wedstrijd organiseren om een kwaliteitslabel te geven aan het goede participatieve beheer van een stedelijk project.

Werkzaamheden voor 2014

Na het doorlopen van deze drie fasen zal het mogelijk zijn om de doelstellingen van stap 3 en 5 te realiseren:

- onderzoek naar de tevredenheid van burgers en gebruikers over hun participatie in stedelijke projecten en naar de mogelijkheid dat participatieve praktijken bijdragen tot een verbetering van de kennis van het gebied;
- publicatie van het Cahier van het ATO.

De voorstellen om innovatieve participatieprocessen te creëren en te concretiseren zullen worden opgenomen in 2014.